

**Резюме на представените трудове**  
**от гл. ас. д-р Ивайло Красимиров Шалафов**  
**за участие в конкурс за доцент**  
**по професионално направление 2.4. – Религия и Теология**  
**(Църковна дипломация и протокол),**  
**обявен от СУ “Св. Климент Охридски”**  
**(ДВ, бр. 61/09.07.2013 г.)**

*Резюме на монографията “Йерархичност и Порядък – изследване върху историята, традициите и практиките на църковния протокол. УИ, 2013. ISBN978-954-07-3592-4*

Едната, Свята, Съборна и Апостолска Църква, чиито Глава е Господ Иисус Христос, е общност от четиринадесет автокефални Поместни православни църкви, които са неразривно свързани помежду си чрез общото си вероизповедно единство, апостолско приемство, светоотеческата традиция на първите столетия, съборното съзнание, изразено в богоозарената мъдрост на Седемте Вселенски и множеството Поместни събори, във вечността на светата Евхаристия, на духовно наследство на православната аскетика и мироглед.

Светата Православна църква е Богочовешки организъм, съхраняващ се и непрестанно обновяващ се в свещената традиция, благодарение на която остава неизменен, въпреки многобройните исторически превратности, катаклизми и противоборства. Древни държави и могъщи империи, богоборчески режими и тирани отпадат, сякаш се “понесе над тях вятъра и няма ги мястото им ги не познава” (Пс. 103), а Църквата Христова е тук – Вечна, Войнстваща

и неизменна в същността Си, защото и “портите адови няма да ѝ надделеят” (Мат. 16:18).

Още в апостолско време Църквата се изгражда върху приемствеността на Старозаветното учение и богослужебна традиция, пречупени през призмата на Боговъплъщението и Възкресението на Спасителя. По Божии промисъл Израил е носител на печата на богоизбраничество (Второз. 7:6) и като такъв изразява по-особено отношение към богослужението, свещенството, и храма от заобикалящите го народи. За старозаветното богослужение, станало първообраз на богослужението в Църквата може да се говори единствено в контекста на христоцентричния и месиански характер на Стария Завет. Както Христос е завършек и цел на Стария Завет, така и служението посветено Нему съдържа много от старозаветното общуване с Бог в един предобразователен план. Като пряка последица от това в своята повече от двехилядолетна история Църквата е установила свещен порядък, център на който е Сам Господ Иисус Христос. Целият същностен план на този порядък е основан на главната цел - спасението на човешките души, простираща се вън от рамките на земното битие. Земната Църква е отображение на Небесната, тя не принадлежи на *мира сега*.

Основната, съществената част от църковния порядък е православното богослужение, то е средоточие на църковния живот. Без богослужение, без да се поддържа жадуваната връзка със Спасителя, посредством св. Евхаристия, църковният живот губи своя основен елемент – единението в общността и единството с Христа.

Православното богослужение е изпълнено с висок тайнствен смисъл, всичко в него е символично, всяко действие има свое дълбоко значение и достойно обяснение. И това не се отнася само до

богословския и поетичен език на църковните песнопения, до свещените изображения и съсъди, но и към свещените одежди на духовенството, които отразяват дълбочината на православно разбиране за йерархичността и общението с Бога.

На Църквата Христова изначално е присъща йерархичност. Както Небесната тържествуваща църква, начело на която седи на Своя Престол Сам Великият Архиепископ Господ Иисус Христос, е устроена в строга йерархия, така и земната Църква, която е Неговото единно тяло, съблюдава своята дадена му по Божие откровение свещена йерархия. Всеки Нейн член, бидейки духовно свободен и равноправен с останалите, заема определеното му особено положение в Дома Господен. Безспорно е духовната равнопоставеност в Църквата идва от това, че “всички в Христа се кръстиха и в Христа се облякоха”, но същевременно всеки има своя специфичен, своята собствена *харизма* на служение и също толкова безспорен е фактът, че не всеки с еднакъв плам и жар изпълнява своето църковно послушание. Още от древност, едни били огнени, други били топли, а трети просто топлохладни (Откр. 3:15). Така с течение на вековете Епископатът, като отображение на Спасителя, който оценява Своите ученици според опазването на дара и вярата им, в стремежа си да въздига и поощрява своите *огнени* клирици и верни е установил определен порядък на църковни награди и отличия.

В тази връзка, Патриарх Алексий II казва: “В древност Църквата Христова не е познавала естеството на отличията и наградите - това е било свършено чуждо на духа и мира на вярващите хора от онзи век. За духовно извисените люде не е имало по-голяма награда от тази да бъдат наречени Христови. Да служат на Господа и Спасителя, всеки на своето място, отредено му по Божи промисъл, изразен в съборната воля на събратята му, в Неговата свята Църква,

където се възнася ежедневно Безкръвната жертва на Агнеца Божи – това е била най-драгоценната награда.”

Впоследствие, тогава когато Църквата е формирала своите традиции върху взаимно изключващата се на пръв поглед симбиоза на Империята и Пустинята, е установила традицията на църковните инсигнии, облачение, отличия и награди. Както пише един прочут църковен историк, цялата същност на църковния живот е формирана върху тези на пръв поглед противоречащи си фактори на древна Византия – в пустините, във великите обители на Палестина и Египет се зараждал богослужебният ред – плод на богоозарената мисъл и непрестанна молитва на монасите-пустинножителите, и същевременно придобиване пищността на императорското богослужение, на придворната символика, ред и благолепие.

Настоящото изследване има за свой предмет историята, традициите и практиките на църковния протокол. В работата, си позволихме да използваме историко-сравнителният метод в духа на православно богословие, като взехме предвид че разглеждането на този обширен въпрос, следва да бъде разгледан от максимално повече страни и ракурси. В случая добавихме към историческия метод, сравнителният именно защото съпоставката между традициите и практиките на отделните Поместни престоли в духа на общата църковна история е особено необходим. По този начин изпъкват различията в общото единство.

В дух на размисъл, понятието за църковен протокол е твърде всеобхватно, като се има предвид, че неговите правила, традиции и практики стъпват на основата на цялата история на Църквата, с нейното каноническо устройство, богослужение, проповед, епистолярно богатство и традиция. Често църковният протокол се бърка с църковния етикет, чийто предмет са правилата за поведение

и общуване в Православната църква. Епископ Марк Егорьевски, един от най-добрите съвременни познавачи на църковния протокол поставя въпроса – “Какво е това църковен етикет?” и в отговор казва: “Думата етикет означава нормите на поведение, съвкупност от правила, приети в обществото или в средата на някаква социална група. Етимологически думата етикет може да се изведе от термина етика – термин, който обозначава богословското учение за нравствеността. И действително, съблюдаването на приетите правила на етикета, облагородява нравите и свидетелства, че неговите предписания лежат именно в категорията на нравствеността, която човечеството било призвано да усвои още в старозаветните времена...”

Всъщност църковните норми, както казва и Преосвещеният имат съществени различия от съвременните правила на светско поведение. Те лежат в традицията на Църквата, в нейната дълговечност и най-вече в нейната Богоустановеност. Предвид всичко това настоящото скромно изследване ориентира основно целта си в няколко направления.

Първото разкрива основаната на Свещеното писание и предание, на постановленията на свещените канони, на апостолското приемство и древната старозаветна практика, йерархичност в нейните три богоустановени степени - епископат, свещенство и дякония.

Второто, доколкото йерархичността, императивно свързва църковният протокол с традициите на православното богослужение, изследването дава една основа на произхода, развитието и съвременната употреба на свещените одежди, инсигнии и офикии.

Третото направление, насочва вниманието на почитаемия читател, към зараждането, утвърждаването и развитието на

църковната хералдика с нейните правила, особености, елементи и традиции, като същевременно се прави общ каталог на съществуващите понастоящем отличия и награди на Светейшите Поместни автокефални църкви. С оглед на съвременното твърде бързо развиващо се информационно общество, в което рядко огромният поток от информация се обосновава и проучва, твърде често до широката публика достигат неверни и подвеждащи сведения за църковния живот, най-общо казано. Именно затова, наред с всичко друго и в духа на утвърдените практики на църковния протокол в Поместните църкви, спряхме вниманието си на развитието на ордените, медалите, степените на архонство в Църквата, обявявано съвсем лековато за чуждо на православния дух, а същевременно реално съществуващо в традицията и практиката на редица Поместни църкви.

Въпросът за църковната кореспонденция съставлява основна част от правилата и нормите на църковния протокол. В тази част си позволихме да приведем примери от историята на църковната кореспонденция, давайки възможност на читателя да усети духа и буквата на безценния епистолярен патримониум на Православната църква.

Сведенията за съвременното устройство на Поместните православни църкви, онагледено със съответните фотографии, пояснения и данни, би могло да послужи като общ справочник, по подобие на този, който дълги години, с усърдие и евангелски плам, изготвяше Източноцърковният институт в Регенсбург, Германия, в лицето на Високопреподобните д-р Алберт Раух, апостолически протонотариус и монсиньор д-р Николаус Вирвол. Без, разбира се, да дръзваме да сравняваме скромната ни работа с огромния по обем и отговорност многолетен труд на отците от Института, смятаме че

събирането на единни данни за всички Поместни църкви, с брой на епископите, катедрите, титулатурата на предстоятелите на различни езици – български, църковно-славянски, гръцки и английски, би представлявал интерес за мнозина църковници, богослови, пък и обикновени миряни. Същевременно въпросът за реда и последователността на диптиха на предстоятелите на Поместните православни църкви продължава и до днес да смущава единството и мирът в Църквата.

Предвид всички тези въпроси, които имахме дързостта смирено да разгледаме, ясно си даваме сметка, че настоящото изследване е едва началото на един дълъг и продължителен процес на изследователско търсене и обогатяване на цялостната дисциплина на църковния протокол, която за традицията на нашата Богословска школа се явява сравнително нова и недостатъчно изследвана.

В сравнение с останалите Поместни православни църкви, в които практиките и изследванията върху църковния протокол имат дълголетни трудове, ние имаме да изминем още дълъг и труден път на развитие. Още повече, условията, в които беше принудена на живее Светата Българска православна църква през последните шест десетилетия, преустановиха едно нормално единство и хармония между църква и държава. Наложените нови обществено-политически норми и правила, напълно чужди на църковния дух и практика, отдалечиха българското общество от вярата.

В това отношение, макар и преживяла още по-страшни богоборчески гонения и мъченичество, Руската православна църква съумява по-успешно да възстанови прекъснатата от болшевиките връзка с народа.

Понастоящем, именно в Руската православна църква, утвърдени духовници и богослови, най-задълбочено изследват

проблемите, които вълнуват нашия труд. В това отношение особено ценни са съчиненията на споменатия вече Епископ Егоръевски Марк, на йеросхимонах Амвросий Оптински, който събира образци от духовни писма и кореспонденции, на игумен Аристарх (Лоханов), на йеромонах Тихон (Емельянов), на Николай Лисовой и други.

В този ред на мисли е важно да отбележим, че полето на църковния протокол се разпростира в научната “диаспора” на основополагащи богословски клонове, като църковна история, литургика, църковно право и дори християнско изкуство, което дава на изследването един интердисциплинарен характер. За постигането на поставените цели на изследването бе необходимо познаването и обработката на значителна по обем научна литература, както на български, така и на чужди езици, като същевременно се наложи издирването на документи на църковна кореспонденция, пръсната по различни архивни фондове, синодални архиви и папки. Във връзка с това си даваме ясно сметка, че изследванията върху проблематиката са огромни по обем, поради което ние се ограничихме в използването на основно утвърдени изследвания в отделните насоки. Разбира се, не просто погрешно, но и твърде нескромно, би било да проявим нездравата претенция, че познаваме напълно трудовете, посветени на общата проблематика.

Изключително полезни в изясняването на въпросите, зададени в темата, бяха трудовете на нашите първооснователи – проф. протопрезвитер Стефан Цанков и акад. Иван Снегаров, техните безценни усилия в проучването на въпроси из каноническото право, из историята на Българската и на Поместните православни църкви си остават най-солидните извори за изследване на зададените въпроси. Бихме били недостатъчно изчерпателни в благодарността си, ако подминем съчиненията на почитаемите доц. архим. д-р



Авксентий, на руските канонисти и църковни историци професорите В. Цыпин, К. Скурат и В. Зайев.

Предвид честите неточности в транскрипцията и транслитерацията на личните имена, както и неправилното, непълно и предаване на титли и обръщения, се придържаме към стриктно спазване на утвърдената православна традиция, дори и тя на места да е в противоречие с правилата на съвременния български паровопис. При изписването на титулатурите с главни букви се придържаме както към практиката в Поместните църкви и нашето собствено минало, но и към съответния оригинал, съобразен с така наречения Готски алманах (*Almanach de Gotha*), който е първият утвърден в ново време стандарт за правилно изписване на титулатурите. В него, непосредствено след избора на Княз Фердинанд I през 1887 г. е внесен разделът за България, описващ освен членовете на Царския дом, но и подробно всички църковни титли и обръщения на висшия клир на Православната църква. Алманахът е най-авторитетният генеалогичен статистически годишник в Европа, издаден за първи път в двора на Фридрих III, Херцог на Сакс-Гота-Алтенбург, в типографската печатница на Юстус Перт през 1763 г. Сборникът се налага като най-уважаваният и безпристрастен справочник на висшата аристокрация и висшия държавен и църковен елит. Той е регистър на управляващите владетелски домове, техните младши клонове, най-важните титулувани особи. Присъствието на една аристократична фамилия в Готския алманах е особено важно за социалния ѝ статус, то е признак за приемственост и традиция. Именно затова въвеждането на имената и титулатурата на българските митрополити и епископи в края на XIX век, и то във време, когато на Българската църква се

гледа като на схизматична, е от огромно значение за авторитера и положението на Православната църква

Датировката на използваните документи, доклади, патриаршески послания, писма, монографии и архивни единици следват съответната календарна традиция на всяка Поместна православна църква. Където е възможно, датите са упоменати съобразно двата използвани календара – Юлиански и Григориански. Това е направено, за да се избегне известно объркване или неточност. Ясно си даваме сметка, че изправянето на датите във всички случаи е непосилна задача и не е предмет на настоящето изследване. Оценявайки и прекланяйки се пред огромния труд и усилия на нашите колеги богослови за завършването и издаването на най-новия превод на Свещеното Новозаветно писание, предвид ограничената му разпространеност сред клира и миряните, и все още недостатъчното възприемане и липсата на санкция от върховната църковна управа, при цитирането на свещени текстове се придържаме към традицията на Синодалното издание на Библията.

По отношение на църковната кореспонденция се опитахме да приведем във възможно най-пълна степен примери и традиции от историята на църковното епистолярно наследство.

До голяма степен съвременната форма на църковна кореспонденция е запазила отпечатъка на истинско многообразие от стилове на изразяване, обръщения, адресиране и заключителни слова на уважение и почит. Такива примери срещаме в архивните документални фондове на известни български митрополити, които са играли водеща роля в новата и най-нова българска църковна история. Запазените писма в Държавната агенция “Архиви” на Българските екзарси Антим, Йосиф, Стефан, на блаженопочившия Патриарх Кирил, известен със своя епистолярен дар, са извор на

мъдрост, такт и взаимно уважение и почит. В личния архив на Цар Фердинанд, дарен на Българската държава, са съхранени десетки писма от духовници на Българската православна църква – митрополитите Доростоло-Червенски Григорий, Варненски и Преславски Симеон, Врачански Климент, братството на Хилендарския манастир и други.

Трябва с преклонение да признаем, че, наред с огромното си просветителско дело, епистоларното богатство, което са ни завещали през многовековната история на Българската православната църква изтъкнати духовници – патриарси, архиереи, миряни, е едно истинско архивно съкровище, което ни разкрива духовните висоти на богоозарените си автори.

Съхраняването на църковния порядък, освещаван две хилядолетия от благодатните действия на свещената йерархия, изразени в богослужението, общението и единението, ни помага да укрепяваме непрестанно любовта във Възкръстналия Спасител и Неговата Свята Църква и така един другимо да носим тегобите и да пазим Закона Христов.

Нашият скромн труд може да помогне на православните богослови, църковници и миряни да участват по-пълно и с познание в църковно-обществения живот у нас. Същевременно би бил от полза и на специалистите по протокол изобщо, що се отнася до отношенията между Църква и Държава, както и основно помагало в подготовката на студентите от бакалавърския и магистърски план на Богословския факултет при СУ “Св. Климент Охридски” за дисциплината “Църковна дипломация и протокол”.

От казаното дотук могат да бъдат изведени следните скромни приноси моменти, следвайки реда на книгата:

1. Изследването прави обзор на йерархическия ред на Православната църква с неговите специфични символи, инсигнии и правила на титулатура;
2. Изследването дава в значителна степен изчерпатно познания върху практиките и традициите на Църковната кореспонденция и правопис, като разглежда историческото ѝ развитие, видовете църковна кореспонденция и правилата на адресиране и обръщения, общоприети в Православната църква.
3. Изследването разглежда развитието и съвременното състояние на Църковната хералдика, като същевременно излага систематично основополагащите традиции и практики на църковните гербове, знаци, символи и монограми;
4. За първи път настоящето изследване прави пълна систематизация на църковните отличия на Българската православна църква и Поместните автокефални престоли, като наред с това са поместени и съответните изображения на отделните отличия;
5. Изследването разглежда историческото развитие и съвременно положение на Архонтския статут (с неговите отделни степени и звания) в Православната църква изобщо и в частност в Българската православна църква;
6. Изследването спира своето внимание върху историческото развитие на диптиха на предстоятелите на Поместните православни църкви и съвременните проблеми и противоречия за неговия ред и последователност;
7. Изследването прави исторически обзор на междуправославните органи и комисии за подготовката на Светия и Велик събор на Православната църква, като

същевременно помества съответните документи и общи комуникета от същите;

8. Трудът завършва с главата, посветена на Светогорската монашеска република – Атон, която всъщност се явява еманация на църковния живот и същевременно уникален жив организъм, изграден върху основите и традициите на източното монашество в разнообразието и нерушимото му единство.

Накрая бих искал да изразя благодарността си на Високопреосвещените митрополити Св. Видински господин Дометиан и Св. Пловдивски господин Николай, които имаха отеческото внимание да прочетат настоящия скромен труд и да направят своите бележки и препоръки. Същевременно неоценима беше и помощта на доц. Д-р Любомир Тенекеджиев, който с професионализъм и колегиалност прие да бъде научен редактор на изданието.

***Резюме върху монографичното изследване “Истината за Царските имоти”, съавторство Димитър Гочев и Емил Георгиев София, 2011. Изд. Фонд „Цар Борис и Царица Йоанна“.***

Книгата “Истината за Царските имоти” е съвместен труд на изтъкнатия конституционалист и бивш конституционен съдия и съдия в Европейския съд по правата на човека в Страсбург почитаемия Димитър Гочев, изследователят от Философския факултет на СУ “св. Климент Охридски” Емил Георгиев и мое смирение. Предвид непрестанните и често подвеждащи и пропагандни твърдения за имотите на Българското царско семейство, одържавени с Закона за отнемане на личните имоти на семействата на бившите Царе Фердинанд и Борис III и техните

наследници, лично придобити или наследени, приет от ВНС през декември 1946 г. гореспоменатият екип направи настоящето изследване от историческа, юридическа и етическа страната на проблема. Приведените десетки архивни и изворови документи, официални укази, статuti и прочие дават в значителна степен на един популярен и достъпен език обективен прочит на историята на придобиването, обгрижването и одържавяването на личната собственост на българските Царе.

***Резюме върху статията: “Цар Фердинанд в изгнание 1918-1948”.***

***В: Сборник от научна конференция Цар Фердинанд и модернизацията на нова България, София, 2011. Изд. Фонд „Цар Борис и Царица Йоанна“.***

Настоящата статия е посветена на последните 30 години от живота на най-дълго царувалия български владетел от Третото българско царство Цар Фердинанд I от датата на неговата абдикация 3 октомври 1918 г. до деня на кончината му 10 септември 1948 г. Макар и далеч от страната, която Царят-Отец повече от 60 години нарича своя Родината животът на монарха в този период продължава да бъде неразделна част от съдбата на тогавашна България. Воден от желанието си да види България още веднъж преди да издъхне той непрестанно се надява и настоява пред българското правителство да му позволи да се завърне, но реакцията на съседите – Югославия, Румъния и Гърция е крайно отрицателна, поради страха от авторитета и силата на Цар Фердинанд. Опасенията им основно са че той би бил притегателен център за всички патриотични сили, които биха искали ревизиране на статуквото, придобито чрез Ньойския мирен договор.

През тези три десетилетия Цар Фердинанд се отдава на своите научни занимания – ботаника, орнитология и ентомология, участвайки във всички Европейски орнитологически конгреси, сбирки и научни сесии. Царят-естественик използва тази си дейност за установяване на по-близки контакти с водещи дейци на науката и изкуствата. От своите научноизследователски пътешествия той изпраща в София образци и трофеи за Царските природонаучни институти, Царската зоологическа градина, Царската ботаническа градина и други.

Цар Фердинанд завършва своя земен път на 10 септември 1948 г. в Кобург, след като е станал свидетел на смъртта и на двамата си сина, на падането на монархията в България и на прокуждането на Царското семейство в изгнание. Последната му воля е била да бъде погребан в страната, която най-много е обичал – България. Волята му и до днес остава неизпълнена.

***Резюме на статията Протопр. Георгий Шавелский и развитието на Православното пастирско богословие в България. В: Развитие на Практическото и нравственото богословие в България. Традиции, проблеми, перспективи. С., 2012.***

Статията разглежда живота и делото на прочутия руски богослов и изтъкнат свещенослужител проф. Протопрезвитер Георгий Шавелский, през призмата на развитието на Православното пастирско богословие в България в първата половина на XX век. Неговият живот, белязан от принудителната емиграция вследствие на болшевишката революция, продължава в средата на българската православна църква и академично богословие. През 1920 г. протопр.

Шавелский пристига в София. През учебната 1926-1927 г. е назначен за доцент по Омилетика и Пастирско богословие. Умира през 1951 г.

Отец Георгий написва девет книги докато все още живее в Русия, но неговото творчество достига своя апогей именно тук в България в средата на родното ни богословие.

Д-р Ивайло Шалафов



**Списък с публикации за участие в конкурс за доцент по Религия-  
Теология (Църковна дипломация и протокол)**

Йерархичност и порядък. Изследване върху историята, традициите и практиките на църковния протокол. УИ, 2013. ISBN 978-954-07-3592-4 – 374 стр.

Истината за Царските имоти. съавторство с: Димитър Гочев, Емил Георгиев, София, 2011. Изд. Фонд „Цар Борис и Царица Йоанна“.

Цар Фердинанд в изгнание 1918-1948. В: Сборник от научна конференция Цар Фердинанд и модернизацията на нова България, София, 2011. Изд. Фонд „Цар Борис и Царица Йоанна“.

Протопр. Георгий Шавелский и развитието на Православното пастирско богословие в България. В: Развитие на Практическото и нравственото богословие в България. Традиции, проблеми, перспективи. С., 2012.

Д-р Ивайло Шалафов

**СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИ НА**

## ГЛАВЕН АСИСТЕНТ Д-Р ИВАЙЛО ШАЛАФОВ

1. 1. Българските Царе – благодетели на науката, изкуството и образованието. В: Сборник от Научна конференция „Религия и образование за един мирен свят” – Кърджали, 2003.
2. Царица Йоанна – един живот, изпълнен с благодеяния. В: Български дипломатически преглед. Кн.2/2005.
3. Княз Кирил Преславски – 110 години от рождението му. В: Български дипломатически преглед. Кн.11/2005.
4. Иисус Христос - Съвършеният Учител. В: Сборник за кандидат-студенти по теология. УИ, София, 2005.
5. Религиозното образование в Европейския съюз - възможности и предизвикателства. В: Сборник от конференция за религиозното обучение в България. София, 2005.
6. Царската династия и Българската православна църква 1887-1946. В: Сборник „100 години СДС „Свети Йоан Рилски”. София, 2003.
7. Българската криза 1886-1896. В: Сборник от Научна конференция 135 години от Учредяването на Българската екзархия. София, 2005.
8. Симеон II Български – Дългът преди всичко, София, 2007, издателство *Montecchi Editore* – българско и английско издание – 200 стр.
9. Santi, Beati e Venerabili di Casa Savoia, In: FERT, Roma, 2007.
10. Иоанна Българска – Царицата на Милосърдието. Съавторство л. Таосева. София, 2008, издателство *Montecchi Editore* – българско издание – 450 стр.

11. *Giovanna of Bulgaria – The Queen of Charity*. Sofia, 2010, *Montecchi Editore*.
12. Цар Фердинанд Български – Верност и постоянство, София, 2010, издателство Инс Еоод – българско и английско издание – 200 стр.
13. Богословие и богослужение в духа на Трисветителската традиция, академична лекция по повод празника на Светите Трима Светители. София, 2010.
14. Вярвам в Една Свята Вселенска и Апостолска Църква... <http://www.dveri.bg/content/view/8313/172/> - 27 юни 2011.
15. Спасяването на българските евреи (9-10 март 1943 г.) <http://www.dveri.bg/content/view/3854/321/> - 27 юни 2011.
16. Княз Фердинанд и Българската екзархия в периода 1887-1908., Дисертационно съчинение за присъждане на научната и образователна степен доктор. С. 2011.
17. Истината за Царските имоти. съавторствос: Димитър Гочев, Емил Георгиев, София, 2011. Изд. Фонд „Цар Борис и Царица Йоанна“.
18. Цар Фердинанд в изгнание 1918-1948. В: Сборник от научна конференция Цар Фердинанд и модернизацията на нова България, София, 2011. Изд. Фонд „Цар Борис и Царица Йоанна“.
19. Протопр. Георгий Шавелский и развитието на Православното пастирско богословие в България. В: Развитие на Практическото и

нравственото богословие в България. Традиции, проблеми, перспективи. С., 2012.

20. Царският трон в ПКСХП “Св. Александър Невски” – предназначение и употреба. В: Сборник “Църковен протокол”. Под печат.
21. Традицията за поменаване на държавната власт в православното богослужение. В: Сборник “Църковен протокол”. Под печат.
22. Епистоляръ или правила за обръщения при църковните писма отъ йеродяконъ Йосифъ. В: Сборник “Църковен протокол”. Под печат.
23. Дворецът Врана. Минало, настояще, бъдеще. Изд. Фонд „Цар Борис и Царица Иоанна“. Под печат.

Д-р Ивайло Шалафов